

مرکز مجاز امام صادق (علیه السلام)

اصول الفقه (ملازمات عقليه)

مقدمات مستقلات عقليه ۱

جلسه ۱۶۳

استاد رفعتی

مستقلات عقليه

مقدمه:

مستقلات عقليه‌ای که از آن می‌توان حکم شرعی را کشف نمود، منحصر در يك مسئله می‌باشد و آن مسئله، «تحسين و تقبيح» عقلي است؛ در اینجا راجع به چهار امر به طور متلاحق صحبت می‌شود:

امر اول

آیا برای افعال با قطع نظر از حکم شارع و تعلق خطابش به آنها، احکام عقليه همچون حسن و قبح ثابت است یا خیر؟ و به تعبیر دیگر: آیا برای افعال ذاتا حسن و قبحی ثابت بوده و به حسب ذات و نفس الامر در نظر عقل ارزش و قیمتی قبل از آنکه حکم شارع بآنها تعلق گیرد دارند یا با قطع نظر از حکم شرع هیچ ارزش و قیمتی برای آنها نیست بلکه حسن همان است که شارع مقدس آن را حسن دانسته و قبیح نیز آن است که بوسیله شارع قبیح معرفی شده و افعال مطلقا فی حدّ نفسه بدون حکم شارع نه حسن بوده و نه قبیح می‌باشند؟

مخفی نماند که این مسئله، همان مسئله اصیل و اختلاف اساسی است که بین اشاعره و عدليه وجود دارد و در علم کلام به مسئله: تحسين و تقبيح عقلي معروف بوده و مسئله اعتماد به عدالت حق تعالی بر همین مسئله مترتب است و اساسا جماعت عدليه را از این رو عدليه خوانده‌اند که به عدالت حضرت حق تعالی قائل بوده و این قول را مبتنی بر مذهب خود در ثبوت حسن و قبح عقلي نموده‌اند.

و ما از همین مسئله در اینجا به این اعتبار که از جمله مبادی مسئله اصولیه است بحث می‌کنیم.

مرکز مجاز امام صادق (ع)

امر دوم

بعد از آنکه قائل شدیم که افعال فی حدّ نفسها و ذاتا دارای حسن و قبح می‌باشند؛ این سؤال طرح می‌شود که: آیا عقل متمکن است که وجوه حسن و قبح را مستقلاً و بدون اعتماد به بیان شارع درک کند

یا چنین تمکنی ندارد؟

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

و به فرض که عقل چنین تمکنی داشته باشد؛ این سؤال پیش می‌آید که:

آیا مکلف می‌تواند بدون بیان شارع و تعلیم او به حکم عقل اخذ کند یا حقّ چنین اخذی را مطلقاً

نداشته یا در برخی از موارد این حقّ از او مسلوب است؟

این یکی از مسائل مشهور و معروفی است که در آن بین اصولیون و جماعتی از اخباریین اختلاف است.

نکته:

۱. این مسئله همچون مسئله قبل، از مباحث علم اصول نبوده؛ بلکه از مبادی مسئله اصولیته‌ای

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

۲. بدون قائل شدن به اینکه عقل وجوه حسن و قبح را درک می‌کند؛ صغرای قیاسی که از آن سابقاً

صحت نمودیم تحقق نمی‌یابد.

۳. به نظر مصنف، بعد از تحریر مسئله اول و شرح آن بر وجه صحیح؛ دیگر مجالی برای این نزاع

باقی نمی‌ماند (قابل انکار نیست).

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv

ImamSadiq.tv